04/06/2019

Μητρ. Ναυπάκτου: “Το πολίτευμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας”

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

“Τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνοδικό πού λειτουργεῖ ἱεραρχικῶς καί ἱεραρχικό πού λειτουργεῖ συνοδικῶς. Οὔτε ἡ συνοδικότητα καταργεῖ τήν ἱεραρχικότητα οὔτε ἡ ἱεραρχικότητα καταργεῖ τήν συνοδικότητα” αναφέρει, μεταξύ άλλων, σε σημερινό δημοσίευμά του για το συνοδικό σύστημα της Εκκλησίας ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος. Αναλυτικότερα επσημαίνει, “Μέ ἀφορμή τό θέμα τῆς Οὐκρανίας γίνονται συζητήσεις γιά τό λεγόμενο πρωτεῖο μέσα στήν Ἐκκλησία, ἄλλοι τό ἀρνοῦνται καί ἄλλοι τό παρερμηνεύουν. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοί συνήθως ἑρμηνεύουν τό πρωτεῖο μέσα ἀπό τήν οὐσιοκρατία καί μερικοί σύγχρονοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι τό ἑρμηνεύουν μέσα ἀπό τόν περσοναλισμό.

Μέ τό παρόν ἄρθρο δέν θά ἀσχοληθῶ μέ τό θέμα αὐτό γιά νά δώσω τίς θεολογικές διαστάσεις τοῦ προβλήματος, ἀλλά θά τονίσω ὅτι στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία περισσότερο κάνουμε λόγο γιά τό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμά της. Θά τονισθοῦν μερικές ἀπόψεις πού καί παλαιότερα ἔχω τονίσει ἀπό ἄλλη ἀφορμή.

Συνοδικότητα καί ἱεραρχικότητα

Τό συνοδικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται μέ τό ἱεραρχικό, καί στήν πραγματικότητα ἡ συνοδικότητα συντονίζεται μέ τήν ἱεραρχικότητα. Αὐτό, ἄλλωστε, μέ ἄλλη προοπτική, συμβαίνει καί στίς πολιτεῖες καί στά δημοκρατικά πολιτεύματα, ἀφοῦ ὑπάρχει συνάθροιση τοῦ λαοῦ, ἀλλά, συγχρόνως, ὑπάρχει καί ἱεράρχηση τῶν διακονιῶν-ἐξουσιῶν, δηλαδή δέν ἔχουν ὅλοι τά ἴδια δικαιώματα καί καθήκοντα.

Ἡ λέξη σύνοδος ἀποτελεῖται ἀπό δύο λέξεις τό σύν καί τήν ὁδό, καί δηλώνει τήν συμπόρευση. Μέσα σέ αὐτήν τήν προοπτική πρέπει νά δοῦμε τήν φράση ὅτι ἡ θεία Λειτουργία εἶναι «σύνοδος οὐρανοῦ καί γῆς», δηλαδή σύναξη καί συμπόρευση.

Ἔπειτα, ἡ λέξη ἱεραρχία δηλώνει τόν ἄρχοντα τῶν τελετῶν, τόν Ἐπίσκοπο, τόν Ἱεράρχη, ἀλλά καί τήν ἱεράρχηση τῶν χαρισμάτων καί διακονιῶν. Ἔτσι, ἡ Σύνοδος δέν ἀποκλείει τήν Ἱεραρχία καί ἡ Ἱεραρχία δέν ἀποκλείει τήν Σύνοδο. Τόν ὅρο αὐτό –Ἱεραρχία– τόν συναντοῦμε στά ἔργα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου μέ τίτλο Οὐράνια καί ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία, στά ὁποῖα διακρίνονται οἱ ἐννέα χοροί τῶν ἀγγέλων, πού χωρίζονται σέ τρεῖς τριάδες καί οἱ ὁποῖες συνδέονται μέ τήν ἐπίγεια ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία, ὡς πρός τίς τελετές (Βάπτισμα, Σύναξη καί Μύρο), ὡς πρός τίς τρεῖς φάσεις ἀνόδου πρός τόν Θεό (κάθαρση, φωτισμός, τελείωση), ὡς πρός τούς τρεῖς ἱερατικούς βαθμούς (ἱεράρχης, ἱερεύς, λειτουργός) καί ὡς πρός τίς τρεῖς τάξεις τῶν λαϊκῶν (κατηχούμενοι-ἀκοινώνητοι, πιστοί καί θεραπευτές-μοναχοί). Αὐτήν τήν πραγματικότητα δηλώνει καί ἡ φράση «λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ πολιτεύματος».

Ἔχει παρατηρηθῆ (Ἀλέξανδρος Σμέμαν) ὅτι τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας θεωρεῖται ὡς «ἱεραρχικῶς συνοδικόν» ἤ «συνοδικῶς ἱεραρχικόν». Ἡ ἱεραρχική ἀρχή δέν εἶναι ἀντίθετη πρός τήν συνοδική, ἀφοῦ ἡ συνοδική ἀρχή θεμελιώνεται διά τῆς ἱεραρχικῆς ἀρχῆς. Ὅταν ἀπουσιάζη τό ἕνα, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχη καί τό ἄλλο, ὁπότε σέ τέτοια περίπτωση δέν ὑφίσταται πραγματική ἔκφραση τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτή ἡ ἑρμηνευτική ἐπεξήγηση τῶν ὅρων εἶναι πολύ χρήσιμη γιά ὅσα θά λεχθοῦν στήν συνέχεια, σχετικά μέ τήν λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ καί ἱεραρχικοῦ πολιτεύματος στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ θεία Λειτουργία, πρότυπο ἱεραρχικῆς συνοδικότητας τῆς Ἐκκλησίας
Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καί κοινωνία θεώσεως, πού σημαίνει ὅτι ὅσοι εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καί πορεύονται πρός τήν θέωση. Δέν πρόκειται γιά μιά στάσιμη κατάσταση, ἀλλά γιά μία συνεχῆ κίνηση, μιά διαρκῆ πορεία, τήν ὁποία ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής θά ἀποκαλέση «στάσιν ἀεικίνητον» καί «κίνησιν στάσιμον»: «στάσιν ἀεικίνητον λαβοῦσα τήν ἀπέραντον τῶν θείων ἀπόλαυσιν, καί κίνησιν στάσιμον

τήν ἐπ’ αὐτοῖς ἀκόρεστον ὄρεξιν». Ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι κατεστημένος θεσμός, ἀλλά μιά στρατεία ἐν Χριστῷ, μιά πορεία πρός τήν μέθεξη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία Βασιλεία καί βιώνεται ἀπό τό παρόν καί θά ἔλθη στό μέλλον στήν πληρότητά της.

Κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ὁ τρόπος τελέσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας εἰκονίζει τό τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀλλά καί δείχνει ποιός εἶναι ὁ ἀπώτερος σκοπός της.

Στήν Μυσταγωγία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ διαφαίνεται ποιός εἶναι ὁ χαρακτήρας καί ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς θείας Εὐχαριστίας. Πάντως, ἡ ἐκκλησιολογία δέν μπορεῖ νά ἐξετάζεται ἀνεξάρτητα ἀπό τήν εὐχαριστιολογία.

Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι πράγματι ἡ «Σύνοδος οὐρανοῦ καί γῆς». Τό χωρίο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι πολύ χαρακτηριστικό:

«Ὤ τῶν τοῦ Χριστοῦ δωρημάτων! Ἄνω στρατιαί δοξολογοῦσιν ἀγγέλων· κάτω ἐν ἐκκλησίαις χοροστατοῦντες ἄνθρωποι τήν αὐτήν ἐκείνοις ἐκμιμοῦνται δοξολογίαν. Ἄνω τά Σεραφίμ τόν τρισάγιον ὕμνον ἀναβοᾷ· κάτω τόν αὐτόν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀναπέμπει πληθύς· κοινή τῶν ἐπουρανίων καί τῶν ἐπιγείων συγκροτεῖται πανήγυρις· μία εὐχαριστία, ἕν ἀγαλλίαμα, μία εὐφρόσυνος χοροστασία. Ταύτην γάρ ἡ ἄφραστος τοῦ Δεσπότου συγκατάβασις ἐκρότησε, ταύτην τό Πνεῦμα συνέπλεξε τό ἅγιον, ταύτης ἡ ἁρμονία τῶν φθόγγων τῇ πατρικῇ εὐδοκίᾳ συνηρμόσθη· ἄνωθεν ἔχει τήν τῶν μελῶν εὐρυθμίαν, καί ὑπό τῆς Τριάδος, καθάπερ ὑπό πλήκτρου τινός κινουμένη, τό τερπνόν καί μακάριον ἐνηχεῖ μέλος, τό ἀγγελικόν ᾄσμα, τήν ἄληκτον συμφωνίαν. Τοῦτο τῆς ἐνταῦθα σπουδῆς τό πέρας, οὗτος ὁ τῆς συνελεύσεως ἡμῶν καρπός».

Τό κεντρικό σημεῖο αὐτοῦ τοῦ Χρυσοστομικοῦ χωρίου εἶναι τό «μία εὐχαριστία, ἕν ἀγαλλίαμα, μία εὐφρόσυνος χοροστασία» ἀγγέλων καί ἀνθρώπων, κεκοιμημένων καί ζώντων.

Ἡ ἱεραρχικότητα τῶν χαρισμάτων καί τῶν διακονιῶν αὐτῶν πού μετέχουν στήν θεία Λειτουργία διακρίνεται σέ πολλούς βαθμούς. Εἶναι οἱ κατηχούμενοι, οἱ φωτιζόμενοι καί οἱ φωτισθέντες πιστοί· οἱ λαϊκοί διαφόρων πνευματικῶν καταστάσεων, ἤτοι καθαιρόμενοι, φωτιζόμενοι καί θεούμενοι· οἱ Κληρικοί διαφόρων βαθμῶν, ἤτοι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι· καί οἱ διαφοροτρόπως ὑπηρετοῦντες στήν θεία Λειτουργία, ἤτοι ὑποδιάκονοι, ἀναγνῶστες, ψάλτες, βοηθητικό προσωπικό. Ὅλοι μετέχουν στό Μυστήριο τῆς θείας Λειτουργίας, ἀλλά διαφοροτρόπως, ὁπότε ὑφίσταται συνοδικότητα καί ἱεραρχικότητα. Οἱ λαϊκοί συμμετέχουν στήν θεία Λειτουργία προσευχόμενοι καί κοινωνοῦντες τοῦ Σώματος

καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ· οἱ ἱεροψάλτες ψάλλουν ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ· οἱ Διάκονοι ἀπευθύνουν τίς δεήσεις στόν Θεό ὑπέρ τοῦ λαοῦ· οἱ Πρεσβύτεροι προσφέρουν τήν ἀναίμακτη μυσταγωγία, μέ τήν ἄδεια τῶν Ἐπισκόπων τους, καί οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι οἱ προεστῶτες τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως.

Καίτοι οἱ παρευρισκόμενοι στήν θεία Λειτουργία μετέχουν τοῦ μεγάλου Μυστηρίου, οἱ Κληρικοί πλαισιώνουν τό Θυσιαστήριο καί προσεύχονται, ὅμως, ὁ Προεστώς τῆς θείας Εὐχαριστίας προσφέρει τήν ἀναίμακτη θυσία, αὐτός ἀπευθύνει τήν εὐχή τῆς ἁγίας Ἀναφορᾶς, πού εἶναι προσευχή στόν Πατέρα νά ἀποστείλη τό Ἅγιον Πνεῦμα καί νά μεταβάλη τόν ἄρτο καί οἶνο σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Ἔτσι, γίνεται συλλείτουργο, ἀλλά διακρίνονται ἰδιαίτερες κατηγορίες πνευματικῶν χαρισμάτων καί διακονιῶν. Ἀκόμη καί τότε πού συλλειτουργοῦν Κληρικοί τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, ὁ πρῶτος ἀπό τούς λειτουργούς προσφέρει τήν ἀναίμακτη θυσία καί οἱ ἄλλοι μετέχουν τοῦ Μυστηρίου. Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας προϋποθέτει προεξάρχοντα. Ὁπότε, ἡ συνοδικότητα λειτουργεῖ σέ συνδυασμό μέ τήν ἱεραρχικότητα.

Αὐτή ἡ διάκριση τῶν χαρισματικῶν διακονιῶν στήν θεία Λειτουργία φαίνεται καί στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, στό ὁποῖο παρουσιάζεται τό ὅραμα τῆς οὐράνιας Ἐκκλησίας καί τῆς οὐράνιας θείας Λειτουργίας πού εἶδε ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης καί βεβαίως, ὅπως ἀναφέρθηκε προηγουμένως, συνδέεται μέ τήν ἐπίγεια θεία Λειτουργία.

Στό ὅραμα αὐτό τῆς οὐράνιας θείας Λειτουργίας βλέπουμε τόν «ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου…», εὑρισκόμενο μεταξύ τῶν ἑπτά λυχνιῶν (Ἀπ. α΄, 12 κ.ἑξ.)· τόν ἐπί τοῦ θρόνου καθήμενο, καί τούς εἰκοσιτέσσερις Πρεσβυτέρους καθημένους σέ θρόνους «κυκλόθεν τοῦ θρόνου»· τά τέσσερα ζῶα ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καί τήν λατρεία πού προσφέρουν στόν καθήμενο ἐπί τοῦ θρόνου οἱ εἰκοσιτέσσερις Πρεσβύτεροι καί τά λειτουργικά ζῶα (Ἀπ. δ΄, 1 κ.ἑξ.)· «τό ἀρνίον τό ἑστηκός ὡς ἐσφαγμένον» «ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καί τῶν τεσσάρωνζῴων καί ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων» καί τήν λατρεία τους στό ὡς ἐσφαγμένο ἀρνίο (Ἀπ. ε΄, 6 κ.ἑξ.)· τό Θυσιαστήριο καί «ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τάς ψυχάς τῶν ἐσφαγμένων διά τόν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Ἀπ. στ΄, 9 κ.ἑξ.)· «τόν ὄχλον πολύ» «ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καί ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου» (Ἀπ. ζ΄, 9κ. ἑξ.)· τόν λιβανωτό καί τόν καπνό τῶν θυμιαμάτων (Ἀπ. η΄, 3 κ.ἑξ.)· τό ᾄσμα τῶν λελυτρωμένων (Ἀπ. ιδ΄, 1κ. ἑξ.)· τόν ὕμνον ἀλληλούια (Ἀπ. ιθ΄κ. ἑξ.)· τό «δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου» (Ἀπ. ιθ΄, 9 κ.ἑξ.)· τόν καινό οὐρανό καί τήν καινή γῆ καί τήν ἁγία πόλη Ἱερουσαλήμ (Ἀπ. κα΄, 1 κ.ἑξ.).

Ὅλη αὐτή ἡ ἀποκαλυπτική ἐμπειρία εἶναι καί οὐράνια Λειτουργία καί πρότυπο τῆς ἐπίγειας θείας Λειτουργίας, μεταξύ δέ αὐτῶν ὑπάρχει μιά πνευματική ὅσμωση.

Ἀλλά τόσο οἱ εὐχές ὅσο καί ἡ διάταξη τῆς θείας Λειτουργίας δείχνουν μιά συνοδική καί ἱεραρχική πορεία καί ἀνάβαση πρός τό ὕψος τοῦ ὄρους Σινᾶ, τοῦ Γολγοθᾶ καί τοῦ καινοῦ μνημείου τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ θεία Λειτουργία ὄχι μόνον εἰκονίζει, ἀλλά καί ἐκφράζει τήν Θαβώρια ἐμπειρία καί μετέχει αὐτῆς. Στό ὄρος Θαβώρ, στό μέσον βρισκόταν ὁ Χριστός μέσα στό ἄκτιστο Φῶς, τό ὁποῖο προχεόταν ἔσωθεν, ἀφοῦ καί τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πηγή τοῦ ἀκτίστου Φωτός· οἱ Προφῆτες παρευρίσκονταν ἔνθεν καί ἔνθεν τοῦ Χριστοῦ συνομιλοῦντες μαζί Του· καί οἱ τρεῖς Μαθητές ἔπεσαν πρηνεῖς, γιατί, ἐνῶ ζητοῦσαν τήν κατασκευή κτιστῶν σκηνῶν γιά τόν Χριστό, τόν Μωϋσῆ καί τόν Ἠλία, βρέθηκαν οἱ ἴδιοι κάτω ἀπό τήν ἄκτιστη σκηνή, τήν νεφέλη τήν φωτεινή, τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅλες αὐτές οἱ πνευματικές καταστάσεις θυμίζουν τέλεση θείας Λειτουργίας.

Ἐπίσης, μέ αὐτήν τήν ἀποκαλυπτική ἐμπειρία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου δημιουργήθηκε καί ὁ ἐπίγειος κτιστός Ναός, ὅπως ἄλλωστε τό βλέπουμε καί στήν περίπτωση τοῦ Μωϋσῆ, ὁ ὁποῖος μέ βάση τήν ἀχειροποίητη καί ἄκτιστη σκηνή, πού εἶδε στό ὄρος Σινᾶ, κατασκεύασε τήν κτιστή σκηνή τοῦ Μαρτυρίου καί ἀργότερα κατασκευάσθηκε ὁ Ναός τοῦ Σολομῶντος, ἀλλά καί ὁ χριστιανικός Ναός, μέ τήν διαίρεσή του, σέ νάρθηκα, κυρίως Ναό καί ἅγια τῶν Ἁγίων, ἤτοι Ἱερό Βῆμα.

Ἑπομένως, στήν θεία Λειτουργία, στόν τρόπο τελέσεώς της, ἀλλά καί στόν χῶρο πού τελεῖται βλέπουμε τήν συνοδική καί ἱεραρχική δομή τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος.

Τό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμα σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς
Ἡ θεία Λειτουργία καί μέ τόν τρόπο πού τελεῖται, ἀλλά καί μέ τό «πνεῦμα» της ἀποτέλεσε ἀνέκαθεν τό πρότυπο τῆς βιώσεως ὅλης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἄλλωστε, ἡ θεία Λειτουργία δέν εἶναι ἕνα ἀποκεκομμένο τμῆμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλά τό κέντρο, ὁ πυρήνας καί ἡ βάση τῆς συγκροτήσεως ὅλης τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ ἁγιογράφος, πού παριστάνει τίς Συνεδριάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἔχει ὡς βάση τήν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπου οἱ Μαθητές ἔλαβαν τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλά καί ὁ τύπος αὐτός εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο γίνεται συλλείτουργο σέ κάθε θεία Εὐχαριστία, ὅταν ὑπάρχη Σύνθρονο. Θεία Εὐχαριστία, μυστήριο Πεντηκοστῆς καί Συνεδριάσεις τῶν Συνόδων συνδέονται μεταξύ τους, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν.

Μέ αὐτήν τήν προοπτική καί ἡ ὅλη διοίκηση καί ποιμαντική διακονία τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά λειτουργῆ, κατά τό πρότυπο τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἤτοι

συνοδικῶς καί ἱεραρχικῶς, καί νά εἶναι προέκτασή της. Ἄλλωστε, δέν νοεῖται διάσπαση μεταξύ μυστηριακῆς καί διοικητικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τό συνοδικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας στό λεγόμενο διοικητικό καί ποιμαντικό της ἐπίπεδο, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, πρέπει νά λειτουργῆ μέ τόν τρόπο πού τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία. Ἡ συνοδική δομή τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ συνοδική διαχείριση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀποτελεῖ τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας καί ἀναλύεται μέ πολύ ὡραῖο τρόπο βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων ἀπό τόν Ἀρχιμ. Γεώργιο Καψάνη, Ἡγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους, σέ μιά σημαντική μελέτη του.

Ἡ συγκρότηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς λειτουργεῖ μέ τήν θεολογική ἔννοια τῆς συνέργειας, ἀφοῦ ὁ Θεός εἶναι ὁ ἐνεργῶν καί ὁ ἄνθρωπος ὁ συνεργῶν. Ὁ Χριστός ποιεῖ τήν θέωση, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πάσχει τήν θέωση, δηλαδή μετέχει τῆς θεώσεως. Καί αὐτό γίνεται κατά διαφόρους βαθμούς.

Ἡ συνοδικότητα καί ἡ ἱεραρχικότητα πρέπει νά λειτουργοῦν στίς σχέσεις μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων καί στίς Συνεδριάσεις στήν Ἱεραρχία, ὡς βίωση καί προέκταση τῆς θείας Λειτουργίας. Ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων εἶναι μιά συλλειτουργία, προέκταση τῆς θείας Λειτουργίας καί τῆς προσευχῆς. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἀρχίζουμε τίς Συνεδριάσεις τῆς Ἱεραρχίας μέ τήν ἐκζήτηση τοῦ Παρακλήτου καί τελειώνουμε τίς ἐργασίες της μέ τό «Δι’ εὐχῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ἐλέησον καί σῶσον ἡμᾶς».

Καί στίς συνάξεις αὐτές ὑπάρχει ὁ Προεστώς, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον παρίσταται καί ἐπιβλέπει τόν τρόπο λειτουργίας τῆς πορείας τῆς Συνόδου (Ἱεραρχία-Διαρκής), ἀλλά συνιστᾶ τήν ἱερουργία της, ὅπως γίνεται καί στήν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας, καθώς ἐπίσης καί ὑπάρχουν καί συνδιοικοῦντες-συλλειτουργοῦντες. Αὐτό ἐπιτάσσει ὁ λδ΄ Ἀποστολικός Κανόνας γιά τήν λειτουργία τοῦ Μητροπολιτικοῦ συστήματος, ὅτι «τόν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καί ἡγεῖσθαι αὐτόν ὡς κεφαλήν, καί μηδέν τι πράττειν περιττόν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης» στά συνοδικά ζητήματα, ὄχι ὅμως σέ ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται στίς ἐπί μέρους ἐπαρχίες. Ἀλλά καί ὁ πρῶτος-πρόεδρος «μηδέ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι». Μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις «ὁμόνοια ἔσται, καί δοξασθήσεται ὁ Θεός, διά Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατήρ, καί ὁ Υἱός, καί τό ἅγιον Πνεῦμα».

Αὐτό τό συνοδικό πολίτευμα πρέπει νά λειτουργῆ στήν διοίκηση τῶν κατά τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας, στίς σχέσεις μεταξύ Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων καί λαϊκῶν, ἀφοῦ καί αὐτοί οἱ λαϊκοί δέν εἶναι τά «παθητικά» μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά τά «χαρισματοῦχα» πού ἔχουν τήν δυνατότητα μεθέξεως τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ καί τήν εὐλογία νά ποιμαίνωνται πρός τήν δικήτους προσωπική σωτηρία.

Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι προεστώς τῆς εὐχαριστιακῆς Συνάξεως, ἀλλά καί προεστώς τῆς ὅλης κανονικῆς συγκροτήσεως τῆς Ἐπισκοπῆς καί Μητροπόλεως, ἀφοῦ ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας γίνεται μέσα στά πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς διακονίας καί αὐτή ἡ ποιμαντική εἶναι ἔκφραση τῆς εὐχαριστιακῆς ἀτμόσφαιρας καί συνάρτηση τῆς μετοχῆς ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας στό Μυστήριο τῆς θείας Λειτουργίας. Μέ αὐτήν τήν ἔννοια κάνουμε λόγο γιά τό ἐπισκοποκεντρικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο, ὅμως, δέν εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπό τό συνοδικό καί ἱεραρχικό. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι οἱ ἱεροί Κανόνες ἀναφέρονται στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο μετέχουμε στήν θεία Λειτουργία. Ἐπίσης, καί ἡ διάταξη τοῦ Συνθρόνου προϋποθέτει ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι ἵστανται πιό κάτω ἀπό τόν θρόνο τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλ’ ὄχι, ὅμως, στό ἐπίπεδο τῶν λαϊκῶν, διότι ὑφίσταται ἱεράρχηση τῶν χαρισμάτων.

Ἡ συνοδική καί ἱεραρχική δομή τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, ὡς προέκταση τῆς θείας Λειτουργίας πρέπει νά λειτουργῆ καί μεταξύ Πρεσβυτέρων καί λαϊκῶν στίς Ἐνορίες τους, ἀλλά καί μεταξύ Ἡγουμένων καί μοναχῶν στίς Ἱερές Μονές. Τό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμα λειτουργεῖ σέ ὅλες τίς πλευρές τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, δέν πρέπει νά τό ἀναμένουμε μόνον στίς Συνόδους τῆς Ἱεραρχίας, ἀλλά πρέπει νά λειτουργῆ καί στίς ἄλλες ἐκφράσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Δέν εἶναι δυνατόν νά παρατηροῦνται παρατάξεις καί παρασυναγωγές στήν ἐκκλησιαστική ζωή. «Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖται ὡς μία συνεχής σύνοδος», ἀφοῦ αὐτό δηλώνει καί ἡ λέξη Ἐκκλησία.

Βασική ἀρχή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἶναι ὅτι, ὅποιος γνωρίζει νά λειτουργῆ συνοδικῶς καί ἱεραρχικῶς ὡς Πρεσβύτερος στήν Ἐνορία του καί ὡς Μητροπολίτης στήν Μητρόπολή του, μπορεῖ νά λειτουργήση μέ κανονικό καί συνοδικό τρόπο καί στίς ἄλλες λειτουργίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί στίς Συνόδους τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκκλησιολογικές ἀσθένειες ξεκινοῦν ἀπό τόν τρόπο πού συγκροτεῖται ἡ Ἐνορία καί ἡ Μητρόπολη καί ἐκδηλώνονται καί στά ἀνώτερα ἐκκλησιαστικά ἐπίπεδα. Ἄλλωστε, ἡ καρκινογένεση ἀρχίζει ἀπό τό κύτταρο καί ἐπεκτείνεται σέ ὅλο τό σῶμα. Ὅποιος δέν μπορεῖ νά ἐνεργῆ συνοδικά στήν Ἐνορία καί τήν Μητρόπολή του, δέν μπορεῖ νά λειτουργήση συνοδικά καί ἐκκλησιαστικά καί στίς Συνεδριάσεις τῶν Ἐπισκόπων.

Ὕστερα ἀπό ὅλα αὐτά φαίνεται ὅτι τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνοδικό πού λειτουργεῖ ἱεραρχικῶς καί ἱεραρχικό πού λειτουργεῖ συνοδικῶς. Οὔτε ἡ συνοδικότητα καταργεῖ τήν ἱεραρχικότητα οὔτε ἡ ἱεραρχικότητα καταργεῖ τήν συνοδικότητα.

Αὐτό συμβαίνει καί στόν τρόπο λειτουργίας ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἀκριβῶς ἰσχύει καί στίς πανορθόδοξες Λειτουργίες. Ὑπάρχει σαφῶς ἕνας Πρῶτος, πού ἔχει καθῆκον γιά τήν καλή λειτουργία τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ αὐτοκεφαλίες δέν εἶναι, ὅπως ἔχω τονίσει σέ ἄλλο κείμενό μου, αὐτοκεφαλαρχίες. Ἄλλωστε, κεφαλή τῆς Ἐκλησίας εἶναι ὁ Χριστός καί δέν μπορεῖ νά ἐννοηθῆ ἀκόμη μέ ἀπόλυτη σημασία καί ὁ ὅρος «αὐτοκεφαλία», ἀλλά περισσότερο αὐτός ὁ ὅρος ἀποδίδει τήν αὐτοδιοίκηση μερικῶν περιοχῶν καί ὄχι τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τους.

Στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὑπάρχει πρῶτος, πού συνυπάρχει μέ τούς ἄλλους προκαθημένους ἱεραρχικῶς. Κατ’ οὐσίαν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι ἴσοι μεταξύ τους, ἐπειδή ἔχουν τήν ἴδια ἀρχιερωσύνη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά κατά τό κανονικό σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως δέν εἶναι ὅλοι ἰσότιμοι καί αὐτό νοεῖται ἀνάλογα μέ τήν διοικητική καί εὐχαριστιακή θέση τους μέσα στήν Ἐκκλησία. Ἀλλά αὐτό εἶναι ἀντικείμενο ἄλλου κειμένου μου.